

(המשך מעמוד 27)

לא היו לו מתחרים. ההימוראליזציה של המיפלגה היתה שלמה. איש לא התנדב לתפקיד שגראה במשימה של הרקולס. רבין זעף והתבודד. הסיעה ככנסת — בפעם הראשונה בחייה כאופוזיציה — היתה אומללה ועלובה. היו שריבו על הצורך בשינויי-ערעורים, על ברקבית כללי, על מיבצע גדול של תחייה רוחנית ואידיאולוגית. אך פרס לא היה האיש לנצח על מלאכה זו, והריבורים השתקו במהרה. אך פרס היה מסוגל לעשות מה שעשה כמה פעמים בחייו. הוא חזר להתחלה. כמו בימי הנוער העובד, חרש את הארץ ללא לאות, הקים מחדש את הסניפים, שוחח עם פעילים, ריכז בלי סוף, הקשיב בלי סוף. לאט-לאט קמה שוב מיפלגה — לא מיפלגה מחודשת ורעננה, לא מפלגה שחזרה לשורשיה, אך מיפלגה בעלת מנגנון מאושש, שעסקניה עמדו עתה לרשות שימרון פרס. התוצאה התגלתה בהתמודדות הבאה בין רבין

פעם, כשהיה מגיע לשם היה הסלע מחליק ומידרדר שוב למטה. וכך עד סוף כל הימים.

זה נראה כמו סיפור-חייו של פרס. כמה פעמים זה קרה לו? האם לא עלה לגדולה תחת כנפיו של בן-גוריון ועמד לרשת את ממלכתו — ולפתע נרדה הזוק וכוונו של פרס התפורר? האם לא ניסה לבנות מחדש את כוחו תחת שילטון אשכול, ועל סף ההצלחה הכריח אותו בן-גוריון לנטוש את הכל וללכת אחריו למידבר של רפ"ז? האם לא ניצח על מערכת-הבחירות של רפ"ז. שהכל ניבאו לה ניצחון, וכיום הבחירות זכה בהישג חסר-משמעות? האם לא בנה את רפ"ז בסבלנות — ובכואב היום קטף משה ריין את כל הפירות והפך אליל המזגים? האם לא צריך היה לרשת את השילטון כאשר התמוטט שילטון גולדה מאיר ודיין — והנה צנת צחק רבין מן השמיים הכחולים וחסף את הפירות בלי מאמץ? האם לא הצליח למוטט את שילטונו של רבין במאמץ סבלני וזכה במינוי המערך לתפקיד ראש-הממשלה, ואז קרה הדבר שלא-

כולם בחורים צעירים-יחסית, ממושקפים, נעימים, קונפורמיסטיים. שקטים, אחראים (ראה מיסגרת בעמוד 31). יצחק רבין ישב בשעתו בחדר ראש-הממשלה, מאחורי שולחן עבודה גדול וחלק שלא היה עליו אף נייר אחד. הוא לא קרא לעורריו, אלא כשהיה זקוק להם. הוא ניהל את שיחותיו כשהוא לבדו. ואילו פרס, שתפס את מקומו באותו חדר, מוקף תמיד יועצים ונאמנים. הם יושבים סביבו. מקשיבים, אך אינם מתערבים. לכאורה, השיגו כל אשר רצה להשיג. לא זו בלבד שהיה ראש-הממשלה, אלא שעמד בראש הממשלה שכימעט כל העם עמד מאחוריה.

מבין 120 חברי-הכנסת, רק 22 נותרו מחוץ לקואליציה. גם אנשי ישראל-השניה, הנוחרים המסורתיים של הליכוד, שקיי ללווהו בבחירות 1981, הריעו לו בבקוריו. האיש שסבל מילדותו מתחושה של רחיק וזרות, ולאחר מכן מחוסר פופולריות פוליטית ואישית, זכה עתה כסיקרי דעת-קהל בהסכמת רוב גדול של הציבור.

יתר על כן: הוא בא אל התפקיד מוכן יותר מכל קודמיו, מחוץ לבן-גוריון.

במשך 36 שנים עמד ליד מוקד קבלתן של ההחלטות המדיניות והביטחוניות הגדולות של המדינה. בן-גוריון הגדול עצמו היה מורהו. במשך 20 שנה עסק בעצמו ביחסי-חוץ. מאז היותו נער בן 14 היה עסקן, אשר ידו על דופק החיים הפוליטיים בארץ.

סוף-סוף ניתנה לו — כביכול — ההזדמנות להוכיח מה הוא מסוגל לעשות. אך היתה זאת הזדמנות מדומה.

יתכן שקילת-האליים לא נשברה, אלא אך שינתה את צורתה. כמו טאנטאלוס, יכול היה פרס להושיט את ידו אל פירות השילטון, שהיו בטווח ידו, אך בכל פעם שהושיט את ידו נסוגו הפירות.

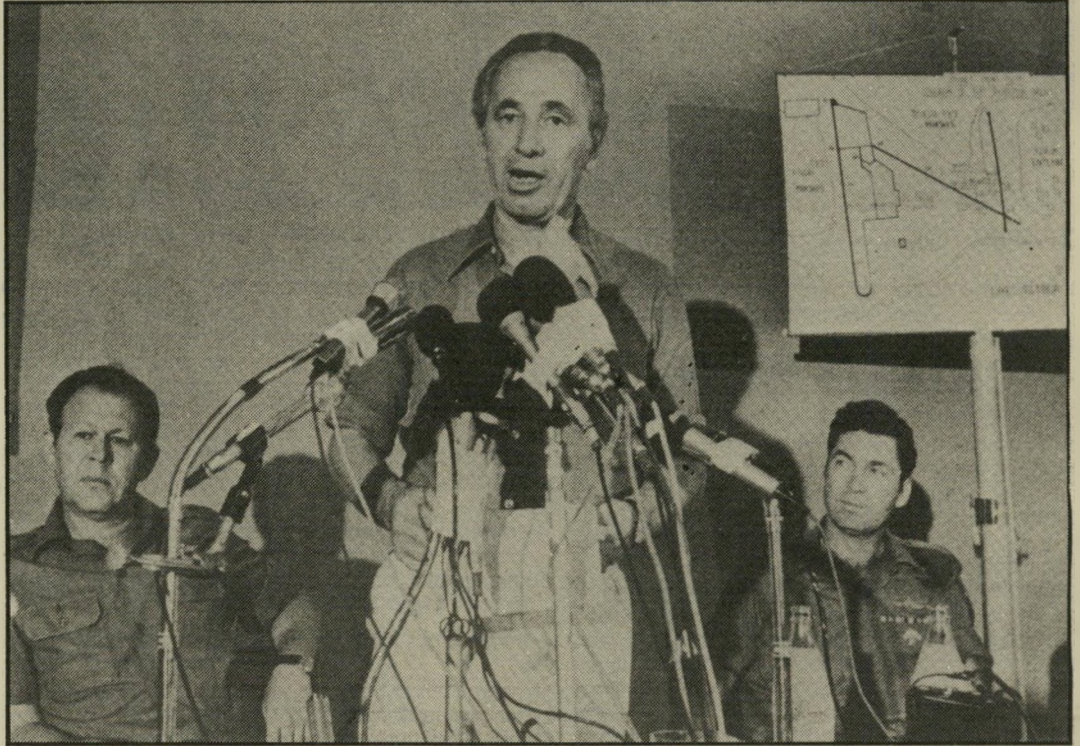
הוא מצא את עצמו במיטת-סדום של הרוטציה. בטכסים מחובב ומרדשע מסרו לו האלים את השילטון בתנאים שמנעו ממנו להשתמש בו בראוי.

בידנת הרוטציה

בחירות לכנסת ה-11 הולידו פרלמנט שהיה מחולק, ממש שווה-נשווה, בין גוש "שמאל" וגוש ימני. הליכוד לא יכול היה כשום פנים להקים ממשלה משלו, גם יחד עם כל הרתיים. למערך היתה לכאורה אפשרות כזאת — אך פרס פסל אותה מכל וכל על הסף.

המערך וגורריו (ר"ץ, שינוי, יחד של וייצמן) מנה 53 מנדטים. אילו היה נעזר ב-6 הקולות של הרשימה המתקדמת ורק"ח, היה מגיע ל-59. בעזרת שני קולות נוספים (למשל: ייגאל הורביץ ואהרון אברחמיא) היה עובר את סף ה-60. זה הספיק להקמת ממשלה. יתכן שכמה מן הרתיים היו מתקפלים במיקרה זה ומצטרפים.

אילו הלך בדרך זו, יכול היה פרס לבצע תוך כמה שבועות וחודשים מדיניות נועזת ומלהיבה כאחד המישורים (הנסיגה מלבנון, יוזמת-שלום בלפי חוסין ואשף, רפורמה כלכלית נוקבת) ואז לפנות שוב אל הציבור, ולתבוע אימוץ מחדש. אפשרות זו כלל לא עלתה על דעתו של פרס. היא היתה

פרס, בין דן שומרון והרמטכ"ל מוטה גור, מכריז על הצלחת מיבצע אנטבה (1976)

פרס, בדצמבר 1980, פרס זכה בוועידת המיפלגה ברוב מוחץ וחסר-תקדים של 71.12%.

שוב היה נראה שפרס עומד סוף-סוף להגיע למחוד-הפצו. המיפלגה היתה מלוכדת מאחוריו. ממשלת-בנין אמנם השיגה תחילה הישג גדול — השלום עם מצרים — אך פופולריותה ירדה לקראת הבחירות. תנועת-ד"ש, שהשיגה ב-1977 הישג מדהים של 15 מנדטים בכנסת, ושאייפשרה את עלייתו של בגין לשילטון, נמוגה כענף של אבק ברוח. לא נשאר ממנה שריד וזכר. הסקרים ניבאו למערך ניצחון בטוח.

אמנם, במהלך הבחירות התגלו סימנים מדאיגים. בריכוזי "ישראל השניה" קיבל הציבור את פרס בצעקות-זעם, בתנועות גסות, ולא פעם גם במטר של עגבניות ובסימני אלימות. בבית-שמש ובפתח-תיקוה הפכו אסיפותיו לעצרות-הזדהות עם הליכוד. אך רק מעטים ייחסו לגילויים אלה משמעות מכרעת.

במוצאי יום-הבחירות, ה-30 ביוני 1981, אכן ניבא החיזוי הטלוויזיוני שפרס ניצח. כשהוא כולו זוהר מאושר, הגיע פרס אל קהל של אנשי-התיקשות ונאמני-המיפלגה, שהמתין לו. במחווה רמאתית הכריז דובר המיפלגה, ישראל פלג, ליעני מצלמות הטלוויזיה: "גבירותי ורבותי, אני מציג לפניכם את ראש-הממשלה הבא של ישראל!"

תוך דקות הסתבר כי היתה זאת טעות. המערך לא זכה במנדטים שהיה בהם די כדי להרכיב את הממשלה. הקואליציה שבהתנת מנחם בגין ניצחה. אמנם, פרס השיג הישג עצום, סיעת המערך עלתה מ-32 מנדטים ב-1977 ל-47 מנדטים ב-1981. אך היה זה ניצחון-פירוטוס. הוא לא הספיק להקמת ממשלה.

תוך דקות מעטות — בפעם המיידוע כמה בחייו — צנח שימרון פרס מאיגרא רמא לברא עמיקתא. עצם ההרמאתיות של המאורע הוסיפה לבך מימד כימעט מיסטי.

הוא לא הירפה. גם אחרי שהכישלון היה ברור, ניסה עדיין לרכוש את ליבן של הסיעות הרתיות, כדי לזכות בכל זאת ברוב הדרוש בכנסת להקמת ממשלה בראשותו. היה זה מאמץ-שווא, שאך הגביר את תחושת-הכישלון.

קילת האלים

ביבור פשטה ההכרה כי פרס הוא "מפסידן" מיקצועי. אדם שפשוט אינו יכול לנצח, שנגזר עליו ההפסיד שוב ושוב. למחרת היום הישועו אותו העולם הזה לסיסיפוס, מלך קורנתוס, מגיבורי המיתולוגיה היוונית, שהאלים קיללוהו אחרי שהרג את צאוס. סיסיפוס נשלח לשאול-החתית, ושם נגזר עליו לגלגל במאמץ כביר סלע כבד אל ראשי-גיבעה. בכל

ייאמן, ושאיש לא ציפה לו — הליכוד הגיע לשילטון? האם לא הוכטב לו ניצחון בטוח ב-1981, ואחרי שכבר הכריז על הניצחון — נשטט השילטון מידיו שוב?

סיסיפוס לא היה הגיבור הטראגי היחיד. שגורלו המר רמה לזה של פרס. ניתן היה להשוותו גם לטאנטאלוס, מלך פריגיה, שנגזר עליו לעמוד במים עד צווארו, כשסלע גדול מרחף מעליו ומאיים לרסקו בכל רגע. כשניסה לרוות את צימאונו נסוגו המים, והפירות שהיו תלויים מעל לראשו נסוגו כשניסה לשבור את רעבונו.

גורלו גם הזכיר את גורל בנות דאנאוס, שנגזר עליהן לצקת מים לכלי נקוב, שלא התמלא לעולם.

אולי אפשר היה להשוות את פרס גם לטיטוס. צאוס הזועם היגלה אותו לשאול, שם הוטל על שני נשרים לאכול את כבדו, שצמח שוב ושוב מחדש.

פרס יכול היה לאכול את עצמו אחרי כישלונו ב-1981. הוא לא עשה זאת. הוא עשה דבר שכימעט לא ייאמן: חזר לעבודה בסבלנות עיקשת — והתבונן לבחירות הבאות.

בניתיים הוביל אריאל שרון את בנין להרפתקה האומללה של מילחמת-הלבנון, שגרמה לטראומה לאומית חסרת-תקדים. בנין עצמו לקה בדיכאון פסיכטי וסגר את עצמו בדירתו. האינפלציה עלתה לשחקים. פשטה הרגשה של התפוררות.

בבחירות של 1985 השיג שימרון פרס סוף-סוף, אחרי מאבק של 30 שנים ויותר, את מבוקשו. הוא ניצח — אם כי ברוב זעום — והועמד בראש-הממשלה.

המפסידן, כך היה נדמה, חדל מלהפסיד. קילת-האלים נשברה. שימרון פרס היה לראש ממשלת-ישראל.

סוף-סוף — מנהיג!

שימרון פרס הגיע לאן שרצה כל חייו להגיע, ליעדו של כל פוליטיקאי אמיתי: לישכת ראש-הממשלה.

בלישכה, אגף מרווח ואוורירי בקומה השניה בבניין-הקובייה של משרד ראש-הממשלה, חלו שינויים. מקור חדר-הישיבות הורדו תמונות ראשי-הממשלה הקודמים ("המאוווליאוס", כפי הפקידים). כרבני אחד מראשי הלישכה: "כדי שלא נצטרך להביט כל הזמן בתמונותיהם של בנין ושמיר". נעלם גם תצלום גדול של ארץ-ישראל והארצות השכנות, שזולם עלי-ידי לוויין אמריקאי. "זה נראה אימפריאליסטי מדי", העיר אותו מקיד. במקום כל אלה כאו ציורי-שמן של נופי הארץ, שהושאלו עלי-ידי המוסיאון.

גם בנוף האנושי חל שינוי גדול. נעלמו אנשי המישפחה הלוחמת"ל של בנין, שיעילותם היתה מוטלת בספק. במקומם באה חבורה של "יועצים", הרומים זה לזה להפליא גם בחצינותם —

סאראת, אורחו של בנין, בין פרס וגולדה